

وقفنامه کتاب

ایرج افشار

دیدم که بانویی علاقه‌مند نسخه‌ای از وقفنامه شاه سلطان حسین را که بر کتابهای وقفی او تحریر شده است از روی نسخه‌ای که در سال ۱۳۷۴ در فهرست شما (جلد ۲۵) معرفی شده بود با پاکیزگی به چاپ رسانیده‌اند.

چون من نسخه‌ای اصیل از این وقفنامه را که بر صدر نسخه خطی شفا، تألیف حسین بن داعی الی الله محمد بن احمد بن یحیی بن الهادی الی الحق یحیی بن حسین بن قاسم در فقه زیدی مورخ ۱۰۶۲ دیده بودم در سال ۱۳۵۱ در مجله راهنمای کتاب (۱۵) صفحات ۸۵۹ - ۸۶۲ به چاپ رسانیده‌ام، از نظر آنکه در آینده بتوان تطبیقی نسخه بدلی بالمال درباره این دو متن انجام داد، ضرورت بود که نشر پیشین به اطلاع رسانیده شود.

ضمناً مناسبت دارد عرض کنم در آنجا من اشاره کرده‌ام که کلمات و عبارات:

الله اله الهی
محمد مصطفی چهارده معصوم
صاحب الزمان

که در بالای وقفنامه نوشته شده است و در متن چاپ شده در میراث شهاب هم در بالا آورده‌اند هر یک مربوط می‌شود به جایی از مطلب و از باب احترام و تعظیم مرسوم بوده است که چنان نامهایی را از متن خارج می‌کرده و در فوق نوشته می‌نویسانیده‌اند. این رسم در فرامین سلاطین هم مراعات می‌شده است.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
آلله اله الهی
محمد مصطفی چهارده معصوم
صاحب الزمان

حمدی که در افغان استرار ملک و ملکوت و شنائی که عارفان معالم فوس و جبروت کوارش از ادبیاچه صحیفه معرفت و دانائی و اندوادی از امانت کتب کتاب فتم و شناسائی خواستند خداوند علام العیوب را در اوست که اناوت و حدیث است چون و اناوت قدرت کامله از فاس پرورن را بیستان فلم کن فیکون ترا و انا اولی نهار و صفحات اجزای روزگار خیر و بیان فرمود ناظران علوم ربانی جبروت معارف ایمانی بکنون حقا بوده استوری و رموز و فایده‌های نوری راه برده عالم احکام کتابهای اسمانی و کاشف سنا را از وجوه الفاظ و معانی کردند و رسایل صلوات نامتات و محجوبهای تسکینات نامیات و قفسه‌سکن رسولین و صاحب مقام امین و اوصیای کزین و اولاد منصوصین اوصیوات علیهم السلام لا سابد که بیعلم اصول و فروع دین و از ساد جوی الیقین صاحبان مدارک و ائمه و سالکان مسالک پریمی نامه نام را بسنجی المطلب فوز ابدهی و جباران الطور سعادت سرمدی رسانینند و بهدایت کافیه و دلالت و افسیه سنن خوانان مدرسه ایجاد و وظیفه خواران زاد معاد را قابل مراتب عالم الایمان و سالکان

شماره ۳۵ و ۳۶ میراث شهاب رسید و بهره‌ور شدم. معرفی نسخه‌های تازه‌یاب شما و تازه‌دیده برایم دریچه تابناکی است به دنیای نسخه خطی. گشاده باد به روی کتابخانه شما و همه مشتاقان.

چون وقف‌نامه مندرج بر کتاب شفا جنبه اصالت نسخه‌ای دارد عکسی از آن را تقدیم می‌کنم که برای ثبت و ماندگاری در مجله به صورت تصویر به چاپ رسانیده شود تا علاقه‌مندان و روندگان به نسخه‌های خطی توجهی وافیه به اهمیت و اختصاص بر افزوده‌های نسخه‌ها بوده و در معرفی آنها این‌گونه موارد را بیش از آنچه در فهرست‌نگاری گذشتگان معتاد و متداول بوده است، مطمح نظر و پژوهش قرار دهند.

نیز به تأکید گفته شود که احتمالاً نسخه وقفی کتاب شفا تاکنون یگانه از نسخه‌هایی است که از وقف شده‌های شاه سلطان حسین - تا آنجا که من مطلع شده‌ام - در روزگار مانده و این نسخه ممه‌ور به مهر بادامی شکل آن پادشاه است.

نسخه را موقعی که برای کتابخانه مجلس سنا ارزیابی می‌شد (در معیت شادروانان محمدتقی دانش‌پژوه، دکتر اصغر مهدوی و احتمالاً دکتر عباس زریاب خویی) دیده بودم و به آن کتابخانه وارد و ثبت شده است.

بسم الله الرحمن الرحيم

الله	اله	الهي
محمد مصطفی	چهارده معصوم	
صاحب الزمان		

حمدی که واقفان اسرار ملك و ملكوت و ثنائی که عارفان معالم قدس و جبروت گزارش آن را دیباچه صحیف معرفت و دانایی دانند و ادای آنرا مقدمه کتاب فهم و شناسائی خوانند خداوند علام‌الغیوب را رواست که آیات وحدت ذات بی‌چون و آثار قدرت کامله از قیاس بیرون را به بنان قلم کن فیکون بر اوراق لیل و نهار و صفحات اجزای روزگار تحریر و بیان فرمود تا طالبان علوم ربّانی و جویندگان معارف ایمانی بکنوز حقایق دانشوری و رموز دقایق هنرپروری راه برده عالم احکام کتابهای آسمانی و کاشف استار از وجوه الفاظ و معانی کردند و رسایل صلوات تامّات و مجموعه‌های تسلیمات نامیات وقف مسکن رسول مبین و صاحب مقام امین و اوصیای گزین و اولاد معصومین او صلوات الله علیهم اجمعین را شاید که به تعلیم اصول و فروع

دین و ارشاد به حقّ یقین صاحبان مدارك و افهام و سالکان مسالك پیروی ائمه انام را به منتهی المطلب فوز ابدی و حیات القلوب سعادت سرمدی رسانیدند و به هدایت کافیه و دلالت وافیه سیق‌خوانان مدرسه ایجاد و وظیفه‌خواران زاد معاد را قابل مراتب عالیّه ایمان و ساکن حجرات بهشت جاویدان گردانیدند.

اما بعد کشف مضامین صدق مفاد شرح این مقاصد خیر بنیاد است که چون نواب کامیاب خلایق مآب شاهنشاه دین پناه ظلّ الله المنصور المؤید من عندالله بانی مبانی شریعت پروری مشید ارکان معدلت‌گستری باسط بساط عدل و داد ماحی آیات جور و بیداد بنده خاکسار آستان سید انبیا و چاکر دربار سرور اولیا و اصفیا خادم عتبات ائمه اثنی عشر مروّج سنن سنیه حضرت خیرالبشر علیهم صلوات الله الملك الاکبر واسطه نظام لیالی و ایام شیرازه اوراق شهسور و اعوام گردون رفعتی که عنوان منشور باهر التور شهریاریش به طغرای غزای قل اللهم مالک الملك توتی الملك من تشاء مطرز و موشح است آسمان شوکتی که دیباچه فرمان فرمانفرمائی و جهانداریش به سر لوح زیبای و آتیناه ملاً عظیماً مزین و منقش است صاحب نسب بزرگوار نبوی فایز حسب با اعتبار علوی پشت و پناه اهل ایمان مظهر آثار لطف و احسان سلطان سلاطین زمان پادشاه پادشاه نشان السلطان بن السلطان و الخاقان بن الخاقان ابوالمظفر ابوالمنصور شاه سلطان حسین الصفوی الموسوی الحسینی بهادر خان مدالله تعالی ظلال معدلته علی مفارق الانام و جعل دولته متصله بدوله صاحب الزمان علیه الصلوة والسلام پیوسته انتشار قواعد علوم دین مبین و اشتهار شعایر شرایع ملت مستبین حضرت سید المرسلین علیه افضل صلوات المصلین و تکثیر علمای دین‌دار و ترقیه طالبان علوم سعادت‌مدار و تهیه اسباب تحصیل و تمهید مایحتاج تکمیل آن قوم نبیل را منظور نظر انور کیمیا اثر و مرکوز ضمیر منیر حق‌پرور عدالت‌گستر نموده و از خالص مال حلال مدرسه عیدیم‌المثال در جنب چهارباغ دارالسلطنه اصفهان صانها الله تعالی عن طوارق الحدثان به جهت سکنی و مأوی ایشان احداث و بنا فرموده‌اند و به فضل خالق انام آن نیکومقام رتبه اتمام یافته لهذا از جمله تهیه اسباب تحصیل آن فریق توفیق نشان که تیسیر آنها منظور آن

مناسب باشد اگر کسی خواهد و محلّ اعتماد مدرّس باشد یا رهن دهد بعد از تجویز مدرّس و قبض به مهر او جایز است که آن کتاب را به موعّد معین به نحو مزبور از اصفهان بیرون برد و بعد از انتفاع و رفع رجوع باز آورده به کتابدار سپارد. و به هر تقدیر در محافظت آن از تضییع و تلف کمال اهتمام و سعی نمایند و مادام که در اصفهان باشد هر شش ماه یک مرتبه به نظر مدرّس رسانند تا خاطر خود را از وجود و ضایع نشدن آن جمع نماید و هرگاه باز خواهند و مدرّس اذن جدید دهد باز برده به نحو مسطور از آن بهره‌یاب گردند و مدرّس مدرّسه مبارکه مزبوره در باب منتفع شدن ارباب احتیاج بل کافّه طلبه علوم و شیعیان از آنها و ضبط از تلف و ضایع شدن نهایت سعی و اهتمام و در هر یک از مراتب مزبوره فوق به لوازم آن قیام نماید و اعلی حضرت واقف حرسه الله تعالی من جمیع المخاوف شرط شرعی فرمودند که کتب مزبوره را نخرند و نفروشند و نبخشند و رهن نمایند و در عرضه زوال و انتقال درنیاورند و جمعی که به جهت انتفاع آنها را نگاه می‌دارند معطل نگذارند و هرگاه اهل علم از آنها منتفع شوند در اوقات شریفه آن ولی نعمت عالمیان و قبله‌گاه جهانیان را به دعای خیر یاد نمایند تغییردهنده وقف مزبور به لعنت الله و نفرین حضرت رسالت پناهی و ائمه معصومین صلوات الله علیهم اجمعین گرفتار گردد فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ مَا سَمِعَهُ فَاتِمَا اِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يَبْدُلُونَهُ اِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ و اعلی حضرت واقف جعله الله تعالی آمناً من جمیع المخاوف و واقفاً علی سبیل الهدی فی کلّ المواقف ثواب این وقف را قربه الی الله تعالی هدیه نمودند به ارواح مطهره حضرات مقدّسات سدره مراتب عرش درجات چهارده معصوم علیهم السلام که اول ایشان حضرت رسول امین مختار جناب رب العالمین معصود از ایجاد افلاک مخصوص خطاب لولاک خاتم النبیا صلوات الله علیه و سلم و از ایشان خاتم اوصیا هادی راه هادی طاهر خاتم ابی امّریه و خاتم صاحبان امامت بنی هاشم مطلق حجّه الیقین صلوات الله علیه و سلم است و کان من بعد ذلک فی شهر ربیع الثانی من شهر سنه عشرین و مائة بعد االف من الهجرة المقدّسه النبویة علی مهاجرها و الاف صلوة و سلام و تحیة

خسرو اهل زمان است این کتاب مسمی به شفا را که در فقه زبیده است با سایر کتبی که در ظهر هر یک وقفیه به همین شرح مرقوم گردیده است قربه الی الله تعالی و طلباً لمرضاته وقف صحیح لازم مؤبّد شرعی و حبس صریح جازم مخلّد ملی نمودند بر شیعیان اثنی عشریه کثرهم الله تعالی بین البریه به این نهج که همیشه در ضبط و تحویل کتابداری که به جهت مدرّسه مبارکه مزبوره تعیین می‌شود بوده هر یک از طلبه عظام سکنه مدرّسه مذکوره که محتاج به آنها باشند به تجویز مدرّس مدرّسه مزبوره بگیرند و به قدر احتیاج نگاه داشته از آن منتفع شوند و زیاده از قدر احتیاج نگاه ندارند و اگر کسی از شیعیان غیر ساکنین آن مدرّسه محتاج به آنها باشد و خواهد بعد از تجویز مدرّس قبض به مهر مدرّس به کتابدار مذکور سپارد و کتاب را گرفته به قدر احتیاج نزد خود نگاه داشته از دارالسلطنه اصفهان بیرون نبرد و اگر مدرّس خاطر به او جمع ننماید و مناسب داند رهن از او گرفته کتاب را به او دهد و هر یک از کتب مزبوره که بردن آن به مشاهد مشرفه به جهت زیارات و سایر اعمال مرغوبه و عبادات

بلوانیم ان قیام نماید و اعلی حضرت واقف حرسه الله تعالی من جمیع المخاوف و اعلی حضرت
که کتب مزبوره را نخرند و نفروشند و نبخشند و رهن نمایند و در عرضه زوال و انتقال
در نیاورند و جمعی که به جهت انتفاع آنها را نگاه می‌دارند معطل نگذارند و جمعی که به جهت
انتفاع آنها منتفع شوند در اوقات شریفه آن ولی نعمت عالمیان و قبله‌گاه جهانیان را به دعای
خیر یاد نمایند تغییردهنده وقف مزبور به لعنت الله و نفرین حضرت رسالت پناهی و ائمه معصومین
صلوات الله علیهم اجمعین گرفتار گردد فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ مَا سَمِعَهُ فَاتِمَا اِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يَبْدُلُونَهُ
اِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ و اعلی حضرت واقف جعله الله تعالی آمناً من جمیع المخاوف و واقفاً علی
سبیل الهدی فی کلّ المواقف ثواب این وقف را قربه الی الله تعالی هدیه نمودند به ارواح مطهره
حضرات مقدّسات سدره مراتب عرش درجات چهارده معصوم علیهم السلام که اول ایشان حضرت رسول امین
مختار جناب رب العالمین معصود از ایجاد افلاک مخصوص خطاب لولاک خاتم النبیا صلوات
الله علیه و سلم و از ایشان خاتم اوصیا هادی راه هادی طاهر خاتم ابی امّریه و خاتم صاحبان امامت
بنی هاشم مطلق حجّه الیقین صلوات الله علیه و سلم است و کان من بعد ذلک فی شهر ربیع الثانی
من شهر سنه عشرین و مائة بعد االف من الهجرة المقدّسه النبویة علی مهاجرها و الاف صلوة و سلام و تحیة

سلام و تحیة

